ERG
EĞİTİM
REFORMU
GİRİŞİMİ

Bankalar Caddesi No: 2 Kat: 5 Karaköy 34420 İstanbul
T (212) 292 05 42 F (212) 292 02 95 erg.sabanciuniv.edu

BİLGİ NOTU

MİLLİ EĞİTİM ŞURASI'NIN İŞLEVİ

Milli Eğitim Şurası, Milli Eğitim Bakanlığı'nın en yüksek danışma kuruludur ve eğitim alanındaki en köklü kurullardan biridir. Yasal tanımı gereği, Türkiye'de eğitim sistemini geliştirmek ve eğitimin niteliğini yükseltmek için eğitim ve öğretim ile ilgili konuları incelemekten ve öneri niteliğinde kararlar almaktan sorumludur. Bu bilgi notu, Eğitim Reformu Girişimi tarafından, bu yıl 19'uncu kez gerçekleştirilecek olan şuranın Türkiye'de eğitimin yönetişimindeki işlevini sorgulamak ve bu konuda öneriler paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır.

Milli Eğitim Şurası, yasal dayanağı 1933'te hazırlanan ve 1939'dan bu yana uygulanan köklü bir gelenek olmasına rağmen geçmişten bugüne belirli aksaklıklarla gerçekleşmektedir. 1933 tarihli yönetmeliğe göre şuranın her üç yılda bir toplanması, 1995'te çıkarılan yönetmeliğe göre ise dört yılda bir toplanması gerekirken; bu takvime her zaman sadık kalınmamış, kimi dönemlerde iki şura arasında sekiz yıla varan süreler geçmiştir. Örneğin 1962'den 1970'e dek ve 1999'dan 2006'ya dek şura toplanmamıştır. Şura, 2006'dan bu yana ise dört yılda bir toplanmaktadır; bu, eğitimin paydaşlarıyla danışma sürecinin algısı ve istikrarı için olumlu bir gelişmedir.

Şura Kararları Eğitim Politikalarını Nasıl Etkiliyor?

Geçmiş şuralarda tartışılan konular ve alınan kararlar okulöncesi eğitimden öğretmen yetiştirilmesine kadar oldukça geniş kapsamlıdır. Şura kararlarının eğitim alanındaki yasal düzenlemeleri ve uygulamaları etkileyebildiği de bilinmektedir. Örneğin, 1940 yılında köy ilkokullarının 3 yıldan 5 yıla çıkarılmasına ilişkin karar 1939 yılında yapılan 1. Şura'da alınmıştır. 1996 yılında, 15. Şura'da alınan ilköğretimin 8 yıl, zorunlu ve kesintisiz olması kararı, 1997 yılında yasalaşmıştır. Şura kararlarının eğitim politikasına etkisinin en güncel örneği ise 2012 yılında yasalaşan kesintili 12 yıl zorunlu eğitime ilişkindir. "4+4+4" olarak da bilinen değişikliğin, 2010'daki 18. Şura'da alınan bir karara dayandığı sıklıkla vurgulanmaktadır. Ancak Şura'da alınan karar bir yıl okulöncesi eğitim de dahil olmak üzere 13 yıl zorunlu ve kesintili eğitimi öngörmekteydi. Diğer bir deyişle, karar uygulamaya kısmen yansımış, bir yıl zorunlu okulöncesi eğitim yasa koyucularca benimsenmemiştir. Ayrıca Şura'da çıkan karar da, komisyondan farklı çıkmış olmasına rağmen genel kurulun son toplantısında verilen bir öneri ile şekillenmiştir.

Okulöncesi eğitim, şura kararlarının yasa ve uygulamalara her zaman etki etmediğini göstermek için iyi bir örnektir; çünkü okulöncesi eğitim 1981'den bu yana şuralarda tartışılan

bir konudur. Ayrıca, şura kararları her zaman uygulanabilir ve eğitimin kalitesini artırabilir nitelikte değildir. Örneğin, 18. Şura'da okul binalarının Türk mimari sanatının özelliklerini yansıtarak öğrencilerde milli kimliğin oluşumuna katkı sağlanması kararı da alınmıştır. Sözü edilen kararın eğitimin niteliğini artıracak politikalar geliştirmeye katkı koyma potansiyeli belirsizdir.

Şuraların Türkiye'de eğitim politikası geliştirme süreçlerindeki yerinin ne olduğu açık değildir. 2014 yılında yapılan yönetmelik değişikliği ile "Bakanlık, şura kararlarına önemi ve önceliğine göre Şura Kararlarını Uygulama Programı'nda yer verir" ifadesi "şura kararları tavsiye niteliğindedir. Genel Sekreterlik, şura kararlarını ilgili birimlere gönderir" olarak değiştirilmiştir. Şuralarda alınan kararların Bakanlık tarafından neden benimsendiğinin ya da neden benimsenmediğinin açıklaması ise eksik kalmaktadır. Bakanlık'ın şura kararlarından nasıl yararlanmayı hedeflediği belirsiz görünmektedir. Şuraların eğitim politikası geliştirme süreçlerine olumlu katkı yapacak biçimde kurgulanmasının yolları aranmalıdır. Şuraların Bakanlık'ın stratejik plan çalışmaları ile ilişkilendirilerek yürütülmesi, bir seçenek olabilir. Böyle bir yöntem tercih edilirse, Bakanlık şurayı strateji geliştirme süreçleri için bir ön çalışma olarak kabul edebilir ve şuralarda gerçekleşen tartışmalardan ve alınan kararlardan stratejik planları geliştirirken yararlanabilir. Başka bir seçenek de, var olan stratejik planın şura için tartışma zemini sağlayacak bir girdi olarak kullanılması ve şuranın stratejik plana ilişkin görüşünün alınmasıdır. Bu türden bir yaklaşım, Şuranın eğitim politikası geliştirme süreçlerinde daha açık bir konuma sahip olması ve bütünlüklü bir eğitim stratejinin parçası olması anlamına gelir.

Katılımcılık Sorunu

Şuranın "tabii üyeler"i "Türkiye Büyük Millet Meclisi Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Başkanı ve üyeleri, Bakan Yardımcısı, Müsteşar ve Bakanlık merkez teşkilatı birim amirleri"nden; davetli üyeleri de "Bakanlık, bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ile yurtiçi ve yurtdışından meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, basın ve yayın kuruluşları, öğrenci ve veli temsilcileri ile eğitim alanında şura konusuyla ilgili çalışmalarıyla tanınmış uzmanlar"dan oluşur.

Şura öncesi çeşitli illerde yapılan hazırlık toplantıları, eğitimin farklı paydaşlarının politika süreçlerine katılımını artırmak için önemli bir fırsat sunabilir. Ancak bu süreçlerin yeterince katılımcı ve eşitlikçi biçimde işletilmediği gözlemlenmektedir. Toplantılara kimlerin katılacağı konusunda belirsizlikler söz konusudur; davetlilerin hangi ölçütlere göre belirlendiği kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Öğrenci, öğretmen ve veli katılımında okul türlerine göre dengeli bir dağılım olması sağlanmalıdır; azınlık okulları ve farklı türde meslek liseleri de dahil olmak üzere çeşitli okulların bu toplantılara katılımı önemlidir. Ek olarak, sivil toplum örgütleri ve sendikalar bakımından da benzer bir dengesizlik göze çarpmaktadır; toplantılara davet edilen katılımcılar, alanda var olan çeşitliliği yansıtmamaktadır. Bu durum tartışmaların çok yönlü ilerlemesine, etkin bir tartışma ve diyalog ortamının ortaya çıkmasına engeldir. Hazırlık

toplantılarında kadın katılımcı oranının da düşüktür: gerek hazırlık toplantılarında gerekse şurada kadınların katılımını artıracak önlemlerin alınması gerekmektedir.

Geçmiş şuralarda ve 19. Şura için yapılan hazırlık toplantılarında tartışmaların kanıt temelli ilerlemesinde güçlükler yaşandığı gözlemlenmiştir. Oysa sürecin kanıt temelli ilerlemesi katılımı güçlendirebilir. Sivil toplum örgütlerinde, düşünce kuruluşlarında, araştırma merkezlerinde veya üniversitelerde eğitim politikaları alanında çalışan uzmanların katılımını artırmak, tartışmaların kanıt temelli ilerlemesine belirli ölçüde katkı koyabilir. Şuraların kanıt temelli ilerlemesi için buna elverişli bir tartışma zemini yaratılması ise önceliklidir. Var olan durumda katılımcıların şura ve hazırlık toplantıları öncesinde yeterince bilgilendirilmediği gözlemlenmiştir; bu durum paydaşların fiziksel katılımın ötesinde anlamlı bir katılım göstermelerini zorlaştırmaktadır. Şuralarda tartışmaların kanıt temelli ilerlemesi için katılımcıların daha fazla desteklenmesi gerekir.

Hazırlık toplantılarında ve şurada katılımda çeşitlilik sorununun yanı sıra, alınan kararların var olan çeşitliliği yansıtmada yeterli olup olmadığı da sorgulanmalıdır. Katılımcılara eşit söz hakkı tanınması, görüş ve önerilerin raporlaştırılmasında tarafsız davranılması güvence altına alınmalıdır. Toplantı başkanları ve raportörler tarafsız bir tutum sergilemelidir. Hazırlık toplantılarında ve şurada kararlar oyçokluğu ile alınmaktadır. Bu durumun yaratabileceği, oyçokluğu ile kabul görmeyen görüşlerin dikkate alınmaması riskinin saydam bir raporlama süreci ile ortadan kaldırılması gerekmektedir ve sonuç raporları katılımcılar ile paylaşılmalıdır. Şuranın, karar alma yerine çok yönlü bir diyalog ve tartışma ortamı yaratma hedefine odaklanması verimliliği artıracaktır.

Şura Bir İyi Yönetişim Örneği Olabilir mi?

Türkiye'de Milli Eğitim Şurası geleneğinin olması, eğitim yönetişiminde katılımcılık açısından önemli bir fırsattır. Ancak şuranın bir iyi yönetişim örneği olabilmesi için atılması gereken adımlar vardır:

- Şuranın eğitim politikası geliştirme süreçlerindeki yerinin ne olduğu açıklık kazanmalıdır.
- Katılımda eşitlik ve saydamlık ilkelerine önem verilmelidir. Toplantılarda, eğitimin farklı bileşenlerini temsil edecek çeşitlilik sağlanmalıdır. Davet edilen üyelerin hangi ölçütler ile belirlendiği kamuoyu ile paylaşılmalıdır.
- Şura ve hazırlık toplantılarında kanıt temelli tartışmaların yapılması desteklenmelidir.
- Anlamlı katılımın sağlanabilmesi için katılımcılar şura gündemi ve çalışma gruplarının konuları hakkında daha iyi ve yeterli bir süre önce bilgilendirilmelidir.
- Katılımcıların görüş ve önerilerini paylaşmalarına eşitlik ilkesine uygun olarak olanak sağlanmalıdır ve görüşler tarafsız biçimde raporlanmalıdır. Kararların oyçokluğu ile alınıyor olması, azınlıkta kalan görüşlerin dikkate alınmasına ve raporlanmasına engel

olmamalıdır. Raporlama süreci saydam olmalıdır; raporlar katılımcılar ile paylaşılmalıdır.

Yurttaş katılımı, eşitlik, saydamlık, hesap verebilirlik ve verimlilik ilkeleri gözetilirse, Milli Eğitim Şurası, Milli Eğitim Bakanlığı'nın en yüksek danışma kurulu olarak daha işlevsel duruma gelebilir ve eğitim yönetişiminde katılımcılığı artıran bir düzenleme olarak kabul edilebilir. Ancak şuranın var olan aksaklıklarının bütünüyle giderilmesi için, şuranın amacının, kompozisyonunun, işleyişinin ve sisteme girdi sağlayış biçiminin topluca gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Bu bilgi notu, ERG tarafından 1 Aralık 2014 tarihinde yayımlanmıştır.

ERG
EĞİTİM
REFORMU
GİRİŞİMİ

BANKALAR CADDESİ
MİNERVA HAN NO 2, KAT 5
KARAKÖY 34420 İSTANBUL

T +90 (212) 292 05 42
F +90 (212) 292 02 95

erg.sabanciuniv.edu

Eğitim Reformu Girişimi (ERG), çalışmalarını iki öncelikli amaç doğrultusunda sürdürüyor. Bunlardan ilki, kız ve erkek tüm çocukların hakları olan kaliteli eğitime erişimlerini güvence altına alacak ve Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik gelişimini üst düzeylere taşıyacak eğitim politikalarının oluşmasına katkıda bulunmaktır. ERG'nin katkıda bulunduğu diğer başlıca alan ise eğitime ilişkin katılımcı, saydam ve yenilikçi politika üretme süreçlerinin yaygınlaşmasıdır.

ERG, bu amaçlara yönelik olarak araştırma, savunu ve eğitim çalışmalarını "herkes için kaliteli eğitim" vizyonu doğrultusunda sürdürüyor.

KURUMSAL DESTEKÇİLERİMİZ
AÇEV Anne Çocuk Eğitim Vakfı | Doğan Aydın Doğan Vakfı | Bahçeşehir Üniversitesi | Borusan Kocabıyık Vakfı | Elginkan Vakfı | Enerji-Su | Enka Vakfı | İstanbul Bilgi Üniversitesi | T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi
Kadir Has Vakfı | Mehmet Zorlu Vakfı | MV Holding | Sabancı Üniversitesi | The Marmara Collection | töder Tüm Özel Öğretim Kurumları Derneği | Türkiye Vodafone Vakfı | Vehbi Koç Vakfı | yapı merkezi